

**Univerzita Karlova
Právnická fakulta**

Velhartičtí zastupitelé v letech 1931-1938

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2023
XVI. ročník

Autor: Magdalena Voláková

Navrhovaný specializační modul: Právněhistorický

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do XVI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

Ve Velharticích dne 20. dubna 2023

Magdalena Voláková

Celkový rozsah vlastního textu práce (od úvodu po závěr), včetně mezer a poznámek pod čarou: 53 551 znaků.

OBSAH

Obsah	3
1 Úvod.....	5
2 Obec Velhartice	6
3 Velhartice v první republice.....	6
4 Obecní zastupitelstvo ve Velharticích v 1. republice	7
5 Volební období 1931-1938 ve Velharticích.....	9
5.1 Antonín Rendl	9
5.1.1 Stavební zásluhy starosty Rendla	10
5.1.2 Nová budova obecní školy	11
5.2 Antonín Hosnedl	12
5.3 František Javorský.....	13
5.4 Josef Choc.....	14
5.5 Vilém Pollak	14
5.5.1 Život Židů ve Velharticích.....	15
5.5.2 Velhartičtí Židé během 2. světové války	15
5.5.3 Osud rodiny Pollakových.....	16
5.6 Cyril Smolka	16
5.7 František Lerch.....	17
5.8 Pavel Pruner	18
5.9 Stanislav Janoušek.....	19
5.10 Karel Jílek	19
5.11 Zemědělci.....	20
5.11.1 Josef Jakubec	21
6 Osudy zastupitelů 1931-1938.....	21
7 Zastupitelé 2022-2026	22
8 Potomci zastupitelů z 30. let 20. století v dnešním zastupitelstvu	23

9	Závěr	25
10	Zdroje	26
11	Obrazová příloha.....	28

1 ÚVOD

Pro svou práci jsem si zvolila téma, které se týká vesnice v Pošumaví, ve které žiji od narození. Moje vesnice, přesněji obec, Velhartice má dlouhou historii. Já jsem se rozhodla zmapovat jen určitý úsek z jejích dějin. Zaměřím se pouze na určitou oblast a tou je obecní zastupitelstvo a jeho členové v období mezi lety 1931 až 1938. Toto téma jsem si vybrala z důvodu mého zájmu o politické dění u nás v obci. Má zvědavost ve vztahu k tomuto tématu se prohloubila minulý rok v září, kdy proběhly volby do obecních zastupitelstev po celé České republice, a já jsem byla členkou volební komise. Můj zájem o toto téma podpořil i můj otec, který nyní vykonává svůj třetí mandát jako zastupitel.

Ve své práci se zaměřím na povolání, přesněji řečeno na řemesla, která vykonávali jednotliví zastupitelé právě ve zmíněném volebním období za první republiky. V protokolech ze schůzí obecního zastupitelstva bych ráda dozvěděla, co zastupitelé v té době řešili a tehdejší otázky bych ráda doplnila o právní předpisy té doby. V návaznosti na můj zájem o současnou komunální politiku ji do své práce zařadím také. Stručně popíši současné zastupitele a jejich povolání. Abych dvě období spojila, rozhodla jsem se vypátrat, zda-li někteří současní zastupitelé nejsou potomky nebo alespoň vzdálenými příbuznými obecních zastupitelů z období 1931-1938, které budu zpracovávat.

Na úvod se zaměřím na seznámení se s obcí Velhartice. Dále nastíním právní úpravu obecního zřízení za doby první republiky. V kronice obce vyhledám informace o situaci v obci v období první republiky. Poté již plynule navážu na zvolené zastupitele v roce 1931, kdy popíšu jejich řemesla a jejich aktivitu v zastupitelstvu s doplněním o právní úpravy ke konkrétním otázkám. Další kapitolu věnuji osudům těchto zastupitelů, kde skončili jejich potomci a co se stalo s jejich obydlím ve Velharticích. Následovat bude kapitola o současných zastupitelích, která plynule naváže na již zmíněné rodinné pokračování v roli zastupitelstva, jak jsem avizovala výše. Pro ilustrativní doplnění přidám obrazovou přílohu.

2 OBEC VELHARTICE

Obec Velhartice leží v západních Čechách v podhůří Šumavy, osmnáct kilometrů jihovýchodně od města Klatovy a jedenáct kilometrů západně od města Sušice,¹ v údolí zlatonosné řeky Ostružné. Přesný termín založení zdejší osady není znám. První písemné zmínky o Velharticích se objevují v roce 1318 v predikátu Buška I. z Velhartic.² Tato osoba je spojena s dominantou obce, gotickým hradem, který byl vybudován mezi lety 1290 a 1318³ na levém břehu Ostružné. Na dnešním náměstí se nachází gotický kostel Narození Panny Marie, který na základě hranolové věže v západním průčelí vykazuje známky románského slohu. Nejstarší stavební fáze kostela se tak musela odehrát dříve, než jak uvádí první písemná zmínka. Přestože historie osady okolo kostela není nijak vědecky podložena, na základě románských prvků se odborníci domnívají, že území zde bylo osídleno již kolem roku 1200, nejdéle však do konce 1. poloviny 13. století.⁴

3 VELHARTICE V PRVNÍ REPUBLICE

Psal se 28. října 1918 a v Praze se oslavuje vznik samostatné Československé republiky. Do podhorské vesnice tato zpráva dorazila se zpožděním. Místní se o této velké události dozvěděli druhý den ráno. Oslava vzniku nového státu se konala o pár dní později. Při oslavách místní farář, pozdější biskupský vikář, Jan Mottl, vylíčil vlasteneckými slovy znovuzkříšení našeho národa a vymanění se z moci Habsburské. Nedlouho po této události se do Velhartic začali vracet legionáři nejen z francouzských, ale také z italských a ruských front, stejně jako do jiných koutů nově vzniklé republiky.⁵

Na základě sčítání lidu v roce 1921 se v obci nacházelo 146 domů, ve kterých žilo celkem 934 obyvatel. O dva roky později v roce 1923 byl položen základní kámen pomníku věnovaný padlým hrdinům z této obce za 1. světové války poblíž kostela Narození Panny Marie na zdejším náměstí. Pomník byl dokončen následující rok a 27. července 1924 byla slavnostně odhalena deska připevněna na pomníku, na které jsou vyryta jména všech 34 padlých.⁶

¹ Velhartice [online]. [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://www.velhartice.cz/velhartice/Hrad>

² TEJČEK, M. Velhartice ve středověku. In: Dějiny Velhartic, Příbram. 2021., s.15

³ *tamtéž*, s.14

⁴ *tamtéž*, s.15

⁵ Státní okresní archiv Klatovy (dále jen SOkA Klatovy), fond Archiv města Velhartice (dále už jen AM Velhartice), inv. č. 20, Kronika města, s. 5

⁶ *tamtéž*, s. 6

4 OBECNÍ ZASTUPITELSTVO VE VELHARTICÍCH V 1. REPUBLICE

Po vzniku republiky byly na základě zákona č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého převzaty zákony z doby Rakouska-Uherska a byla převzata také organizace státní správy, včetně organizace obcí. Obcí, resp. místní obcí, se rozumí „územní samosprávná korporace, která podle zákona spojuje občany obce za účelem uspokojování místních pospolitých potřeb a která jako veřejný úřad vykonává část veřejné moci nad osobami a věcmi nalézajícími se v jejím území.“⁷ Podle definice má obec tři složky: obecní území, obyvatelstvo obce a veřejnou moc obecní.⁸ Počátky úprav zásad obecního řádu pocházejí z roku 1849. Základní pravidla pro uspořádání obecních záležitostí byla vydána později jednak v zákoně č. 18/1862 ř. z., jímžto se vyměřují základní pravidla, dle nichž se mají uspořádati záležitosti obecní a dále v zemských zákonech. Pro Čechy platil zemský zákon č. 7/1864 z. z. česk., jímžto se vydává zřízení obecní a řád volení v obcích.⁹ Úpravy státní správy, včetně úprav obecního zastupitelstva, bylo nutné po vzniku republiky novelizovat, proto na počátku roku 1919 byly přijaty dva zákony, které upravovaly uspořádání obecního zřízení. Jednalo se primárně o zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., řád volení v obcích republiky Československé, který upravoval volby do obecních orgánů a zákon č. 76/1919 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení dosavadních obecních zřízení a městských statusů v Československé republice jako novela obecního zřízení.¹⁰ Novelou došlo k přejmenování orgánů obce, kterými jsou zastupitelstvo obce, obecní rada a starosta obce. Z obecního výboru se stalo zastupitelstvo obce, obecní představenstvo se přejmenovalo na obecní radu, která se skládala ze starosty obce, náměstka starosty a radních. „Počet všech členů rady činil jednu třetinu obecního zastupitelstva...“¹¹ V případě Velhartic byla rada tvořena pěti členy.¹² Nejvýznamnějším orgánem obce bylo její zastupitelstvo.¹³ Pravomoci a působnost obecních orgánů byly upraveny jednak ve zmiňované novele a dále pak v jednotlivých právních předpisech přijímaných postupně.¹⁴

První volby do obecního zastupitelstva se konaly v obci Velhartice v neděli 15. června 1919, stejně jako ve zbytku Čech, na Moravě a ve Slezsku. Z důvodu nejasnosti ohledně hranic československého státu se nevolilo v oblastech Vitorazsko, Hlučínsko, Valticko a v části

⁷FLÖGL, J. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha: Nakl. Vl. Orel. 1933., s. 288

⁸ *tamtéž*, s. 292

⁹ *tamtéž*, s. 286

¹⁰ HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., *Dějiny správy v českých zemích: Od počátků státu po současnost*. Praha: Nakl. Lidové noviny. 2005., s. 376

¹¹ *tamtéž*, s. 377

¹² SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

¹³ FLÖGL J., s. 306

¹⁴ HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., s. 378

Těšínska. Komunální volby nebyly v tomto roce organizovány ani na Slovensku a na území Podkarpatské Rusi.

Na základě poměrného systému podle ust. §19 zákona č. 75/1919 Sb. z. a n. byly mandáty v obci Velhartice s celkovým počtem 15 zastupitelů rozděleny následovně: sociální demokraté dostali celkem 7 mandátů a byli tak nejsilnější stranou místního zastupitelstva. Lidovci, celým názvem československá strana lidová, obdrželi 5 křesel. Zbylá 3 místa obsadila strana národních demokratů, kde byli jedním obecním zastupitelem zastoupeni obyvatelé židovské národnosti. Do role starosty byl zvolen Antonín Jílek, který tuto funkci zastával od roku 1915. Počet členů zastupitelstva byl stanoven na 15 zastupitelů na základě počtu obyvatel obce podle ust. §9 zákona č. 75/1919 Sb. z. a n. Počtem obyvatelstva obce se podle ust. §70 téhož zákona rozuměl „stav podle posledního všeobecného úředního sčítání lidu,“¹⁵ tj. 1910.

Druhé komunální volby se konaly v roce 1923, kdy vedoucí postavení se 6 mandáty měli lidovci. Sociální demokraté si pohoršili a získali o 3 mandáty méně a to 4. Stejný počet zastupitelů měla československá živnostensko-obchodnická strana. Jeden mandát získali národní demokraté, konkrétně to byl místní židovský podnikatel Vilém Pollak.¹⁶ Na prvním zasedání obecního zastupitelstva byl zvolen nový starosta obce, Antonín Rendl, který se stal starostou na následujících několika volebních obdobích.¹⁷

Z důvodů politických neshod dne 10. března 1926 zastupitelé za stranu lidovou složili svůj mandát. O půl roku později bylo obecní zastupitelstvo rozpuštěno a po deseti dnech od rozpuštění byla jmenována správní komise, v jejímž čele stál tehdejší starosta obce.¹⁸ Správní komise byla mimořádným kolegiálním orgánem obce, která byla ustavována po rozpuštění zastupitelstva. Správní komise mohla spravovat pouze běžné obecní záležitosti, a to do doby, než se usneslo nové zastupitelstvo obce.¹⁹ Správní komisi jmenoval okresní úřad.²⁰ Nové obecní volby se konaly 14. listopadu téhož roku, v nichž zvítězili jako při prvních volbách sociální demokraté, kteří obdrželi 165 hlasů a získali tak 6 mandátů. Druhé místo obsadila společná kandidátka živnostníků a národních demokratů, kteří získali 163 hlasů a v zastupitelstvu měli 5 zástupců. Lidovci obdrželi 131 hlasů a získali zbylá 4 místa. O měsíc později se konalo první zasedání zastupitelstva, na kterém byl starostou opět zvolen Antonín Rendl.²¹

¹⁵ Zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., řád volení v obcích republiky Československa

¹⁶ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 5

¹⁷ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 23

¹⁸ ŘEHÁČEK, K. Velhartice v letech 1918-1945. In: Dějiny Velhartic, Příbram. 2021., s. 92

¹⁹ HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., s. 378

²⁰ FLÖGEL J., s. 301

²¹ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 18

5 VOLEBNÍ OBDOBÍ 1931-1938 VE VELHARTICÍCH

V obecních volbách, které se konaly 2. března 1931, bylo na výběr z celkem šesti stran. Dvě z nich měly společnou kandidátní listinu, stejně jako tomu bylo v předchozích volbách. Jednalo se o stranu sociálně demokratickou, stranu živnostensko-obchodní spojenou se stranou národních demokratů, stranu národně sociální, stranu domoviny, stranu československou lidovou. K volbám přišlo celkem 464 oprávněných voličů. Podle ust. §1 zákona č. 75/1919 Sb. z. a n. „*právo voliti do obecního zastupitelstva přísluší všem občanům Československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří překročili 21. rok věku, bydlí v obci volby aspoň tři měsíce.*“²²

Nejsilnější stranou se opět stala strana sociálně demokratická, která obdržela 147 platných hlasů a získala 5 mandátů. Stranu zastupovali Jan Kupka, Cyril Smolka, Josef Heřman, Josef Choc a František Lerch. Sloučená strana živnostníků a národních demokratů dostala celkem 134 hlasů, čímž jí po přepočtu připadly 4 mandáty, které zastupovali Antonín Rendl, Vilém Pollak, Antonín Hosnedl, František Javorský. Třetí stranou se 116 platnými hlasy byla strana československá lidová, která obdržela rovněž 4 mandáty. Zastávali je Pavel Pruner, Vilém Hofman, Stanislav Janoušek a Karel Novák. Zbylé dva mandáty obdržely po mandátu strana domoviny, kterou zastupoval Josef Jakubec, a strana česká národně sociální, jejíž zastupitel byl Karel Jílek. Strana domoviny obdržela 44 hlasů a strana národně sociální 23 hlasů.²³

V květnu 1931 byla podle ust. §59 zákona č. 75/1919 Sb. z. a n. svolána schůze nově zvolených zastupitelů, kteří složili za přítomnosti zástupce dohlídajícího úřadu slib. Podle ust. §60 stejného zákona si zastupitelstvo zřídilo komisi v jejímž čele byl předsedající, kterým byl nejstarší člen zastupitelstva. Tato komise řídila volbu starosty obce, náměstka starosty a radních.²⁴ Podle ust. §62 zákona č. 75/1919 Sb. z. a n. „*se starosta a jeho náměstek volí nadpoloviční většinou přítomných z celého sboru.*“²⁵

5.1 ANTONÍN RENDL

Starostou byl již po třetí zvolen Antonín Rendl, který byl členem strany živnostensko-obchodní.²⁶ Pan Rendl se narodil 4. září 1875 ve Velharticích. V mládí pracoval ve zdejší továrně Klinger-Pollak. Později se vyučil krejčovským mistrem. Když začala první světová válka v roce 1914, narukoval nejdříve do Českých Budějovic, odkud byl převelen na východní frontu. 10. září 1914 byl zajat na východní frontě v ruském městě Tomsk, ležící na Sibiři, jako

²² Zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., řád volení v obcích republiky Československé

²³ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 34

²⁴ FLÖGL J., s. 302

²⁵ Zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., řád volení v obcích republiky Československé

²⁶ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 18

člen 18. roty. Ze zajetí napsal v roce 1915 domů své ženě a dětem dopis. V době, kdy psal dopis, chodil v onom městě do práce již šestý týden. Popisoval, že chodil pracovat k pánovi a paní, u nichž si vydělal 30 rublů. Dostal od nich také teplý kabát, rukavice s čepicí a teplé prádlo. V den psaní dopisu bylo v sibiřském městě okolo mínus 50 stupňů Celsia. V zajetí strávil šest let a dne 23. června 1920 se vrátil domů ke své rodině, se kterou žil v domě č. p. 144.²⁷

Antonín Rendl byl poprvé zvolen starostou v roce 1923. Jeho hlavním cílem bylo zvelebování městečka. Na základě četných záznamů v kronice o starostovi obce můžeme vyvozovat jeho oblíbenost mezi místními. Podle těchto zápisů se jako starosta obce objevoval na každé větší události, která se v obci slavila. Příkladem mohou být oslavy vzniku Československé republiky konané každoročně 28. října. V roce 1932 se oslavy konaly na zdejším náměstí, kde starosta vystoupil s proslovem a přítomní mu aplaudovali ještě nějakou dobu po dokončení proslovu. Poté následoval další program, při kterém měl údajně konverzovat s lidmi o běžných tématech, kterými byly např. počasí či chvála zrovna vystupujících dítek zdejší školy.

5.1.1 STAVEBNÍ ZÁSLUHY STAROSTY RENDLA

Starosta obce se také velkou měrou zasloužil o vybudování silnice mezi obcí Velhartice a nedalekou obydlenu částí nazývajícím se Zahálka. Tato osídlená lokalita se nachází asi tři kilometry jihozápadně od obce.²⁸ Typově se jednalo o obecní silnici, která zprostředkovávala spojení mezi sousedními obcemi, a patřila do skupiny nestátních silnic.²⁹ Podle protokolů ze zasedání obecního zastupitelstva obce Velhartice se tato stavba projednávala velmi intenzivně během zasedání zastupitelstva. Vyjednávání začalo již v předchozím volebním období a období mezi lety 1931 a 1938 bylo zásadní pro tuto cestu, která slouží k provozu dodnes. Antonín Rendl urgoval stavbu cesty v okresním zastupitelstvu u pana Františka Holého. Ten podal návrh na subvenci u okresního úřadu. Díky jeho návrhu obec obdržela příspěvek 105 000 Kč na stavbu silnice.³⁰ Příspěvky na výstavbu či úpravu nestátních silnic se vyplácely ze silničního fondu, který byl zřízen zákonem č. 116/1927 Sb. z. a n., silniční fond.³¹

Svou zásluhu na stavbě má i pan Ing. Josef Lerch, bratr zastupitele Františka Lercha a velhartický rodák. Jako stavební inženýr se pan Lerch podílel na stavebních návrzích silnice. Díky přimluvě jeho známých v Praze se získání potřebných listin na stavbu na pražských

²⁷ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 60

²⁸ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

²⁹ FLÖGL J., s. 495

³⁰ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 51

³¹ FLÖGL J., s. 503

úřadech urychlilo.³² V roce 1933 začala obec s výkupy pozemků od jejich majitelů v místech, kde se poté postavila silnice. Součástí stavby silnice byla stavba mostu, kdy most byl považován za součást silnice.³³ Je až neuvěřitelné, co vše předkové dokázali, protože již o rok a půl později byla vybudovaná nová silnice spojující dvě obydlená místa Velhartice a Zahálku.³⁴

5.1.2 NOVÁ BUDOVA OBECNÍ ŠKOLY

Starosta obce Antonín Rendl měl velký vliv na prosazení stavby nové budovy místní školy. První fáze začala již v roce 1931. Od této doby byly postupně uvolňovány finanční prostředky ve prospěch místní školní rady. „*Místní školní rada jest podle §17 zákona č. 292/1920 Sb. z a n. úřadem veřejným a orgánem školní obce.*“³⁵ Zmiňovaný zákon je novelou k zákonu č. 62/1869 ř. z., kterým se stanoví zásady školství se zřetelem na obecné školy, resp. k jeho novele z roku 1883, upravující poměry národních škol.³⁶ V roce 1931 chtěla místní školní rada uvolnit ihned celou částku na stavbu, a to půl milionu Kč. Na zasedání zastupitelstva obce konaného dne 18. května 1931 však zastupitelé požadavek školní rady odmítli s argumentem, že ještě nedostali povolení ke stavbě od Zemské školní rady sídlící v Praze a je proto zbytečné uvolňovat částku v plné výši.³⁷

Otázka nové školní budovy se na programu zastupitelstva obce objevovala v pravidelných intervalech až do doby, než byl položen základní kámen k nové budově. V roce 1932 se kupříkladu ve spolupráci s místní školní radou řešil architekt, který by zhotovil plány na novou budovu. Starosta obce Antonín Rendl navrhl pražského stavitele Františka Holečka. Architektovi byly zadány údaje a byl požádán, aby pro obec připravil architektonický návrh. Zastupitel obce Vilém Pollak navrhl jiného kandidáta, německého architekta Sússema působícího v Praze. Nicméně německý architekt předložil nabídku, která byla v rozmezí od pěti do šesti sta tisíc korun, což bylo o 2 % více než návrh architekta Holečka. Zastupitel Jílek navrhl, aby se debat o nové škole na plénu městské školní rady účastnil vždy člen zastupitelstva. Jako zástupci byli vybráni starosta obce Antonín Rendl a zastupitel Vilém Pollak. Tito dva se v následujících letech účastnili zasedání školní rady a předkládali nové podklady z jednání rady obecním zastupitelům během jejich pravidelných zasedání. Nakonec byl v roce 1937 opět na návrh starosty obce Rendla vybrán úplně jiný architekt, a to Karel Houra, který obdržel tuto

³² SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 51

³³ FLÖGL J., s. 495

³⁴ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

³⁵ FLÖGL J., s. 606

³⁶ *tamtéž*, s. 603

³⁷ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

zakázku v hodnotě přes 430 000 Kč.³⁸ Parametry, jaké má mít školní budova byly upraveny v jednotlivých zemích zvlášť.³⁹

O čtyři roky dříve, se zastupitelé dohodli na spolupráci s místními živnostníky na stavbu nové školy. Například klempířská práce byla přidělena Janu Horovi, výrobu mříží jako zámečnický zajistil Jan Volák a truhlářskou práci obstaral František Kolář z nedaleké obce Hory Matky Boží. Stavba byla zahájena 3. března 1937 a jako dozor nad stavbou byl pověřen bratr jednoho ze zastupitelů obce Jakub Jílek jakožto místní zednický mistr. 12. dubna 1937 byl starostou obce za přítomnosti nejen všech zastupitelů obce, ale také místních občanů a žáků zdejší školy, položen základní kámen.⁴⁰

Práce na nové škole pokračovaly velmi rychle a již 26. října 1937 proběhla kolaudace nově postavené školní budovy. Škola byla slavnostně otevřena 31. října za přítomnosti nejen zastupitelů obce ale také okresního hejtmana, senátora, školního inspektora a biskupského vikáře Mottla, který novou budovu školy slavnostně vysvětil.⁴¹ S úpravami stojí budova školy na stejném místě dodnes, a slouží k výuce a vzdělávání místních dětí.

5.2 ANTONÍN HOSNEDL

V obci Velhartice bylo již od druhé poloviny 19. století velké množství lidí, kteří se živili pohostinstvím. V roce 1937 byly v obci celkem 4 budovy, ve kterých se pohostinství nacházelo. Jedno z nich se nacházelo i v domě č. p. 64, kde žil Antonín Hosnedl, jeden ze zastupitelů.⁴² Jednalo se o zastupitele ze spojené strany národních demokratů a strany živnostníků. Pan Hosnedl byl zastupitelem obce od svého prvního zvolení v roce 1926 do roku 1946.⁴³

V době, které se věnuje tato práce, bylo běžné, že jedinci měli svou živnost, které se primárně věnovali, ale k tomu měli ještě své malé polní hospodářství, kterým se živili, když zrovna nikdo neměl zájem o jejich hlavní řemeslo. Rovněž Antonín Hosnedl měl své malé polní hospodářství. Suroviny, které tímto získával využíval i při provozu své živnosti.⁴⁴ Suroviny, které nespotřeboval, poté prodával místním obyvatelům. Příkladem může být maso z dobytka, který choval. Na tuto skutečnost odkazuje zápis z jednání obecního zastupitelstva, kde se projednával způsob vybírání obecních dávek z masa. Vzhledem k nízké spotřebě masa v daném místě se obecní zastupitelé společně s obecní radou shodli na paušálnosti v celkové výši 1000

³⁸ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

³⁹ FLÖGL J., s. 606

⁴⁰ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 69

⁴¹ *tamtéž*, s. 70

⁴² *tamtéž*, s. 90

⁴³ HOSNEĐLOVÁ Marie

⁴⁴ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 98

Kč. Tato částka byla rozdělena mezi jednotlivé řezníky v obci. Jmenovitě pro pány Václava Volfa, Emanuela Hosnedla a právě také pro obecního zastupitele pana Antonína Hosnedla. Byla mu stanovena částka ve výši 250 Kč.⁴⁵ Obecní dávky tvořily jednu z položek na straně příjmů v obecním rozpočtu. Dávky z masa patřily do kategorie fakultativních dávek, které se vybíraly na základě usnesení zastupitelstva obce.⁴⁶ „*Dávka z masa byla vyměřována podle váhy anebo z kusu. Povinen platit ji byl ten, pro něhož byl dobytek porážen, a také dopravce.*“⁴⁷

5.3 FRANTIŠEK JAVORSKÝ

Jednou z cest, které vedou k velhartickému náměstí se již od nepaměti říká „kostkovka.“ Ulice si vysloužila toto označení s ohledem na žulové kostky, kterými je tvořena. Uprostřed této ulice se nachází dům s č. p. 95. Tento dům byl údajně postaven ke konci 19. století panem Františkem Javorským, otcem jednoho z prvorepublikových zastupitelů, rovněž Františka Javorského. Otec zastupitele, pan Javorský, byl vyučeným kovářem a při stavbě svého domu na svou živnost myslel. Mimo obytné části budova obsahovala i dílnu, kde pan Javorský vykonával své řemeslo. Dílna byla malým kovářstvím. Jeho syn, prvorepublikový zastupitel, převzal živnost po svém otci a rovněž se živil jako kovář.⁴⁸ Kovářství bylo považováno podle ust. §1 císařského patentu č. 227/1859 ř. z., řád živnostenský za řemeslnou živnost.

Vzhledem k tomu, že pánové Javorští provozovali své kovářství na vesnici, jejich kovářská práce byla této lokalitě přizpůsobena. Jak již bylo zmíněno, téměř každý obyvatel vesnice měl své malé či větší polní zemědělství. Pan Javorský jakožto zručný kovář pracoval především na opravách nejrůznějších zemědělských pomůcek vyrobených ze železa, jakými byly např. lopaty, hrábě nebo vidle. Kovář vyráběl a opravoval rovněž obruče na kola k vozům, kterým se na vsi přezdívá „žebříňák.“ Práce kováře na vesnici však nespočívala pouze v práci na pracovním náčiní. Jednou z věcí, které kovář dělal, byly například mříže do oken, které si lidé nechávali dělat proti zlodějům.⁴⁹

Po smrti pana Javorského v 60. letech 20. století dům i s krásnou kovárnou zdědila jeho dcera. Po svatbě s jejím současným manželem se rozhodli budovu zrekonstruovat a dnes slouží jako restaurace, kde se návštěvníci mohou podívat na původní vybavení dílny vesnického kováře, pana Javorského.

⁴⁵ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

⁴⁶ ŠOUŠA, J. *Obecní majetek v Čechách 1848-1938*. Praha: Nakl. Karolinum. 2009., s. 121-123

⁴⁷ *tamtéž*, s. 123

⁴⁸ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 43

⁴⁹ VOLÁKOVÁ Vilemína

5.4 JOSEF CHOC

Josef Choc se poprvé stal členem zastupitelstva v roce 1926 a svůj mandát obhájil i v následujících volbách v roce 1931. Na první schůzi zastupitelstva byl zvolen jedním z radních.⁵⁰ Josef Choc se vyučil stejnému řemeslu jako byl jeho otec a stal se kominíkem.⁵¹ Pan Choc byl jako kominík jediný v širokém okolí, jelikož kominictví bylo koncesovanou živností. Koncesované živnosti byly vyjmenovány v ust. §15 živnostenského řádu.⁵² Čištění komínů byla důležitá prevence proti vzniku požárů. Povinně se musela provádět alespoň jednou v roce, nestanovil-li starosta častěji. Starosta obce měl každý rok společně s příslušníkem hasičského sboru kontrolovat stav komínů ve všech budovách v obci. Sazbu odměny za vykonanou práci kominíka měl kominík smlouvenou se starostou, který se musel domluvit na kominické práci alespoň s jedním kominíkem.⁵³

5.5 VILÉM POLLAK

Židovská menšina měla ve Velharticích dlouholetou tradici. Dle některých zdrojů sahají počátky existence židovského obyvatelstva ve Velharticích do konce období 17. století, avšak rozvoj této komunity v obci začal až v polovině 19. století.⁵⁴ Z této doby pochází nejstarší náhrobní kameny na zdejším židovském hřbitově nacházející se nedaleko vesnice.

Vilém Pollak se narodil 1. srpna 1872 ve Velharticích do židovské rodiny otce Šimona Pollaka.⁵⁵ Šimon Pollak se sem pravděpodobně přistěhoval z nějaké jiné obce v okrese v polovině 19. století. V 60. letech téhož století si zde se svou ženou zřídili obchod a v následujícím desetiletí zde zřídili koželužnu. Koželužnu Šimon Pollak v průběhu let rozšiřoval a na počátku 30. let 20. století továrna na zpracování kůže zaměstnávala okolo 25 zaměstnanců z řad místních obyvatel. V této době byl spolujednatel továrny už i syn Šimona Pollaka, Vilém Pollak, jeden z velmi aktivních zastupitelů obce Velhartice.⁵⁶

Vilém Pollak byl zastupitel obce za stranu národních demokratů, která byla sloučena se stranou živnostníků. V obecním zastupitelstvu byl od prvních prvorepublikových voleb v roce 1919 až do roku 1938, kdy už nekandidoval.⁵⁷ Oficiální zákaz působnosti osob židovského vyznání ve veřejném prostoru bylo upraveno až nařízením vlády ze 4. července 1939, kde v ust.

⁵⁰ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

⁵¹ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 75

⁵² Císařský patent č. 227/1859 ř. z., řád živnostenský

⁵³ FLÖGL J., s. 304

⁵⁴ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 12

⁵⁵ Vilém Pollak, DATABÁZE OBĚTÍ. Holocaust.cz [online] [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/115287-vilem-pollak/>

⁵⁶ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 39

⁵⁷ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

§4 odst. 1 bylo Židům zakázáno zastávat funkci ve veřejném orgánu, kterým obecní zastupitelstvo bylo.⁵⁸ Během svého působení v obecním zastupitelstvu byl často pověřován komunikací s pražskými úřady, vzhledem k faktu, že hlavní město navštěvoval často nejen z důvodu podnikatelských, ale rovněž rodinných. V Praze měl Vilém Pollak své příbuzné.⁵⁹ Během již zmiňované výstavbě nové budovy místní školy byl štedrým finančním dárcem. Podílel se i na vybavení školy.

5.5.1 ŽIVOT ŽIDŮ VE VELHARTICÍCH

V obci vzhledem k početné židovské komunitě fungovala nejen synagoga, která dnes slouží jako hasičská zbrojnice, ale také škola sídlící v domku sousedícím se synagogou. Židovská škola byla v průběhu 30. let zrušena a židovské děti začaly navštěvovat místní školu společně s velhartickými dětmi. Mezi dětmi byli i čtyři potomci Viléma Pollaka – Karel, Frick, Emil a Ellinka. Podle výpovědi pamětníka Tomáše Šperla, židovské děti s dětmi z křesťanských rodin vycházely bezproblémově. Stejně tak pamětník vypověděl i o ostatních obyvatelích židovského původu. Dokonce vypověděl, že právě Vilém Pollak byl mezi lidmi velmi oblíbený, a to nejen jako obecní zastupitel, ale také jako majitel továrny, kde zaměstnával místní obyvatele nejen v koželužně, ale také v papírně, kterou spoluvlastnil společně s panem Klingerem, který pocházel z druhé velké židovské rodiny, která ve Velharticích bydlela. Po svém otci Vilém Pollak zdědil obchod, který rovněž se svým bratrem provozovali a rádi do něj chodili nakupovat i ostatní nežidovští obyvatelé obce.⁶⁰

5.5.2 VELHARTIČTÍ ŽIDÉ BĚHEM 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Tragický osud, který postihl Židy napříč Evropou, bohužel postihl i zdejší židovské obyvatele. Již na počátku války museli Pollakovi svou výrobu v továrnách přizpůsobit potřebám německé armády. Na rozkaz tak začali vyrábět věci z kůže, pro které si následně jezdili němečtí příslušníci. Místní židovští obyvatelé také museli začít nosit žlutou židovskou hvězdu připnutou na kabátu, a to včetně dětí, které ji musely nosit i do školy. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava dne 16. března 1939 dostali Židé své přidělové lístky. Podle pamětníka jich měli bezpochyby méně než ostatní obyvatelé obce. Také mohli chodit nakupovat jen do jednoho obchodu. Vzhledem k faktu, že se nacházeli na vesnici, kde všichni měli nějaké malé hospodářství, místní židovští obyvatelé se nikdy nedostali do situace, že by živořili hlady. Solidarita místních lidí byla patrná, i když se o ní nemluvilo.⁶¹

⁵⁸ Vládní nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n., o právním postavení židů ve veřejném životě

⁵⁹ ŠPERL Tomáš

⁶⁰ ŠPERL Tomáš

⁶¹ ŠPERL Tomáš

5.5.3 OSUD RODINY POLLAKOVÝCH

Vše se změnilo v polovině listopadu 1942, kdy místním židovským občanům přišlo oznámení. V oznámení bylo uvedeno, jak těžké může být jejich zavazadlo. Jedna z židovských dívek vyprávěla ve škole pamětníkovi, že si nechali udělat nové teplé kabáty a rovněž nové teplé boty, prý aby byli vybaveni na zimu. 30. listopadu 1942, v čase mezi sedmou a osmou hodinou ranní, rodinu Pollakových vyzvedl německý vůz před jejich vilkou. V tomto domě dnes sídlí praktický a dětský lékař. V ten daný okamžik nikdo neměl tušení, kam místní židovské obyvatelé němečtí příslušníci odvázejí.⁶²

Ve skutečnosti je odvezli na klatovské nádraží vzdálené 25 kilometrů od Velhartic. Odtud byli transportem č. 167 převezeni do koncentračního tábora v Terezíně. Celkem bylo tímto transportem převezeno 619 lidí nejen z Klatov, ale z celého klatovského okolí. Jednalo se o druhý ze tří transportů, který byl z Klatov organizován.⁶³ Vilém Pollak byl o rok později 15. prosince 1943 transportován z Terezína do Osvětimi, kde zemřel. Osud jeho ženy i jeho potomků byl stejný. Všichni zahynuli v Osvětimi v prosinci roku 1943.⁶⁴ Jediný, kdo přežil z rodiny Pollakových byl Karel Pollak, synovec Viléma Pollaka, který před vypuknutím války společně se svým bratrem uprchl do Brazílie.⁶⁵

5.6 CYRIL SMOLKA

Cyril Smolka se narodil jako druhorozený syn manželům Smolkovým ve Velharticích. Již od svého dětství žil v domě na kraji obce v blízkosti lesa, který pokrývá kopec jménem Borek. Cyril Smolka nejdříve navštěvoval zdejší školu a po jejím ukončení pokračoval ve studiu v Klatovech. Po dostudování se dlouhá léta živil jako vedoucí mistr v místní továrně na zpracování kůže Pollak a Syn. Později však z továrny odešel a stal se úředníkem na úřadě v Sušici.⁶⁶

Cyril Smolka byl dlouholetým místním zastupitelem. Na základě zápisů z kroniky byl členem zastupitelstva již po prvních obecních volbách v roce 1919.⁶⁷ Během sledovaného období, od roku 1931, nebyl příliš aktivní v podaných návrzích během jednání, ačkoliv byl členem obecní rady. Jedna z jeho připomínek, které na zasedání zastupitelstva učinil, se týkala

⁶² ŠPERL Tomáš

⁶³ SEZNAM VŠECH TRANSPORTŮ DO TEREZÍNA. Holocaust.cz [online]. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/help/chronologicky-prehled-transportu/seznam-vsech-transportu-do-terezina-razeno-podle-mista-odjezdu/>

⁶⁴ DATABÁZE OBĚTÍ. Holocaust.cz [online]. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/>

⁶⁵ ŠPERL Tomáš

⁶⁶ HANZÍKOVÁ Marie

⁶⁷ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 5

zalesňování části obce, které se říká Veselice. Jedná se o pozemky na vzdálenějším okraji obce směrem k osadě Zahálka. Veselice je tvořena dvěma loukami, mezi kterými se nachází zalesněný pruh. Právě tento pruh byl zalesněn na základě požadavku pana Smolky. Na jednom ze zasedání obecního zastupitelstva byl zvolen jako člen zvláštní komise pro evidování poplatků společně s dalšími čtyřmi zastupiteli. V protokolu je uvedeno, že pan Smolka tuto funkci již dříve zastával.⁶⁸

Během léta 1936, dva roky před koncem jeho mandátu zastupitele obce, se pan Smolka rozhodl odstěhovat za svými příbuznými do Plzně. Rozhodl se tak na základě svého zdravotního stavu, jelikož pan Smolka trpěl lupénkou. Po dlouhé době tak odešel dlouholetý člen zastupitelstva a člen místní rady.⁶⁹ Vzdání se mandátu mohla jen žena, která se musela starat o rodinu, osoba starší 60 let, osoba, která byla dvě období po sobě v obecní radě. Dále osoba, která lékařsky doložila prodělávání těžké nemoci.⁷⁰ V případě pana Smolky se jednalo o poslední případ. Na místo pana Smolky nastoupil náhradník podle ust. §57 zákona č. 75/1919 Sb. z. a n. z důvodu nemožnosti pana Smolky vykonávat mandát. Na základě toho paragrafu nastoupil na jeho místo náhradník podle řazení na kandidátní listině.⁷¹ Náhradník se účastnil schůze zastupitelstva i v případě, že se zvolený člen nemohl zasedání účastnit pouze dočasně. Náhradníka povolával starosta obce, věděl-li o nepřítomnosti člena zastupitelstva s předstihem.⁷²

5.7 FRANTIŠEK LERCH

František Lerch se narodil jako druhorozený syn manželů Lerchových. Jeho starší bratr Josef po střední škole studoval v Praze a stal se inženýrem. Mladší bratr Františka Martin se vyučil truhlářem. Druhorozený syn Lerchových František se rozhodl zůstat s rodiči ve Velharticích. Bydlel s nimi i se svou rodinou v domě s č. p. 90.

V mládí pracoval v místní papírně Klinger-Pollak. Později se stal listonošem, kterým byl až do svého odchodu do penze v roce 1934.⁷³

František Lerch se stal zastupitelem poprvé až v roce 1931 za stranu demokratickou. Na jednání zastupitelstva obce ze dne 12. července 1931 byl František Lerch navrhnut a posléze zastupiteli schválen na post člena finanční komise.⁷⁴ Finanční komise byly zřizovány nově po

⁶⁸ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

⁶⁹ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 64

⁷⁰ FLÖGL J., s. 302

⁷¹ Zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., řád volení v obcích republiky Československé

⁷² FLÖGL J., s. 304

⁷³ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 53

⁷⁴ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

vzniku republiky na základě zákona č. 76/1919 Sb. z. a n. a zákona č. 329/1921 Sb. z. a n., o přechodné úpravě finančního hospodářství obcí a měst s právem municipálním., tzv. první finanční novely.⁷⁵ Povinnost zřídit tuto komisi byla stanovena v ust. §9 tzv. první finanční novely „*ve všech obcích jest zřídit zvláštní finanční komisi.*“⁷⁶ Finanční komise ve Velharticích měla po celou dobu první republiky celkem šest členů, kdy podle §14 novely k obecnímu zřízení „*polovici členů volí obecní zastupitelstvo, ostatní ustanovuje dohlédací úřad.*“⁷⁷ V případě obce Velhartice se jednalo o Okresní úřad v Sušici. Společně s Františkem Lerchem tvořili volební komisi zastupitelé Vilém Pollak a Karel Jílek. Okresním úřadem byli jmenováni František Holý, Emanuel Choc a Arnošt Zajíc.⁷⁸ Pravomoci finanční komise byly vymezeny v zákoně č. 329/1921 Sb. z. a n.

5.8 PAVEL PRUNER

Pavel Pruner byl zvolen do obecního zastupitelstva poprvé a také naposledy v roce 1931 a svůj mandát držel do konce volebního období za stranu československou lidovou. I přesto, že byl v zastupitelstvu prvním volebním obdobím, zastával post náměstka starosty.⁷⁹ V předchozím volebním období byl členem obecního zastupitelstva jeho bratr Václav. Pavel Pruner společně se svou rodinou bydleli v domě č. p. 34. Zastupitel se vyučil truhlářem a ve svém domě měl malou truhlářskou dílnu.⁸⁰ Truhlářství bylo považováno podle ust. §1 živnost. řádu za řemeslnou živnost. Jako truhlář byl pan Pruner ve vsi a okolí poměrně oblíbený. Občané zdejší obce si k němu chodili nechat dělat nejen zemědělské nástroje vyráběné ze dřeva, ale jako truhlář dělal také různé latě a prkna. Nedělal však pouze jen nové kusy, ale opravoval rovněž ty již zhotovené a sloužící.⁸¹

Jako člen obecního zastupitelstva prosadil zřízení obecní studny pro pitnou a užitkovou vodu v blízkosti obecní váhy.⁸² Problematika mír a vah byla upravena zvláštním právním předpisem, konkrétně zákonem č. 16/1872 ř. z., jímž se vydává nový řád měř a vah.⁸³

⁷⁵ ŠOUŠA J., s. 148

⁷⁶ Zákon č. 329/1921 Sb. z. a n., o přechodné úpravě finančního hospodářství obcí a měst s právem municipálním

⁷⁷ Zákon č. 76/1919 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení dosavadních obecních zřízení a městských statutů v Československé republice

⁷⁸ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 122

⁷⁹ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

⁸⁰ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 55

⁸¹ HOSNEDLOVÁ Marie

⁸² SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

⁸³ FLÖGL J., s. 616

5.9 STANISLAV JANOUŠEK

Stanislav Janoušek byl členem strany československé lidové. Do zastupitelstva byl poprvé zvolen v roce 1931. Se svou rodinou bydlel v menším domku blízko místního kostela na náměstí, kde měl svou dílničku na provozování své živnosti. Pan Janoušek se živil jako zámečnický, a na rozdíl např. od kominíka, který zde byl jediný, zámečníci zde byli dva. Druhým byl již zmiňovaný Jan Volák. Podle ust. §1 živnost. řádu se jednalo o řemeslnou živnost. Zámečnický měl na vesnici širší uplatnění než jen výrobu klíčů. Poměrně zajímavou činností byla výroba vodovodního potrubí. Zámečníci dělali nejen nové vodovodní potrubí do nově stavěných domků, ale také prováděli údržbu těch již dávno sloužících. Další tvorbou byla výroba pantů u dveří a oken. Právě tato zámečnická činnost byla panu Janouškovi jakožto místnímu živnostníkovi přidělena při stavbě nové školy v roce 1937.⁸⁴

5.10 KAREL JÍLEK

Karel Jílek byl zvolen poprvé do zastupitelstva obce v roce 1931. V předchozím a následujícím volebním období byl členem zastupitelstva jeho bratr Jaroslav Jílek. Karel Jílek byl zvolen za stranu českou národně sociální. Jeho bratr byl však členem jiné strany, konkrétně byl členem strany sociálních demokratů stejně jako jejich otec Antonín Jílek, který od roku 1915 do roku 1923 zastával funkci starosty obce. Pan Antonín Jílek zemřel v prosinci roku 1935 ve věku 82 let a podle zápisů v kronice obce byla účast na jeho pohřbu velká i přes mrazivé počasí.⁸⁵

Karel Jílek se narodil v roce 1884 ve Velharticích jako druhorozený syn. Po vystudování měšťanské školy zde ve Velharticích se rozhodl dále studovat v Plzni. Společně se svým bratrem pokračovali v rodinných šlěpějích svého otce a oba vystudovali obor stavebnictví na státní průmyslové škole v Plzni.⁸⁶

Jakožto záložník rakouské armády musel v roce 1914, když začala první světová válka, narukovat ihned na počátku mobilizace.⁸⁷ Vedením armády byl přidělen na italskou frontu, konkrétně k městu Gorica na řece Soča nacházejícím se na území dnešního Slovinska. Bojoval také v rakouské protiofenzívě, která reagovala na italskou ofenzívu z roku 1915 odehrávající se mimo jiné právě u města Gorica. Protiofenzíva se odehrávala u města Asiago, které se nachází na úpatí Alp v italské oblasti Benátky.⁸⁸ V listopadu 1918 byl na italské frontě zajat a v zajetí

⁸⁴ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 69

⁸⁵ *tamtéž*, s. 60

⁸⁶ *tamtéž*, s. 6

⁸⁷ *tamtéž*, s. 6

⁸⁸ Italská fronta (první světová válka) [online]. wikipedia [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Italská_fronta_\(první%AD_světová_válka\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Italská_fronta_(první%AD_světová_válka))

přesel k vytvořené československé armádě. Prapor, ke kterému přistoupil byl v květnu 1919 transportován do Těšínska, kde se činně účastnil vojenské operace. Na Těšínsku pobyl až do září téhož roku, kdy byl demobilizován a mohl se vrátit zpět do Velhartic.⁸⁹

V roce 1924 byl zastupitelstvem obce jmenován novým obecním kronikářem. Stal se již druhým kronikářem od vzniku samostatného československého státu. Povinnost vést obecní kroniku byla kodifikována v ust. §1 zákona č. 80/1920 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních - „*každá politická obec jest povinna založiti a vésti pamětní knihu obecní.*“⁹⁰ Kronika měla být svrchu označena a na titulním straně měl být uveden počet stran. Ten měl potvrdit starosta pečeti obce.⁹¹ Svou funkci kronikáře vykonával až do své smrti v roce 1956. Tímto rokem končí zápisy první místní kroniky.⁹²

V roce 1930 proběhlo druhé sčítání obyvatelstva v Československé republice. Pan Karel Jílek byl tehdejší zastupitelstvem jmenován sčítacím komisařem pro obec Velhartice.⁹³ Sčítání obyvatelstva 1930 proběhlo na základě zákona č. 47/1927 Sb. z. a n., o sčítání lidu. V tomto zákoně se odkazuje rovněž na sčítací komisaře, kteří jsou povinni funkci přijmout. Sčítání lidu se mělo konat nejpozději do roku 1931 a následně každých deset let.⁹⁴ Zákon odkazuje na vládní nařízení č. 86/1930 Sb. z. a n., o sčítání lidu v roce 1931, které popisuje konkrétní průběh sčítání lidu. Pan Karel Jílek jakožto komisař musel být na základě tohoto nařízení pověřen do funkce starostou obce. Funkce sčítacího komisaře byla považována za veřejný úřad a sčítacím komisařům byla přičena stejná ochrana jako veřejným funkcionářům. Nařízením vlády byl přesně stanoven termín sčítání lidu. Jednalo se o 2. prosince 1930 a sčítací práce měly být započaty nejpozději v 8 hodin ráno. Po skončení sčítání se měly vyplněné archy poslat nejen Státnímu úřadu statistickému, ale také na Ministerstvo vnitra.⁹⁵

5.11 ZEMĚDĚLCI

Mezi obecními zastupiteli byli i polní zemědělci. Konkrétně se jednalo o Jana Kupku, Josefa Heřmana, Viléma Hofmana, Karla Nováka a Josefa Jakubce.⁹⁶ Dnes jsou zemědělci vzácní. Tehdy to byl ale rozšířený způsob obživy.

⁸⁹ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 6

⁹⁰ Zákon č. 80/1920 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních.

⁹¹ FLÖGL J., s. 351

⁹² SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 20, Kronika města, s. 119

⁹³ *tamtéž*, s. 33

⁹⁴ Zákon č. 47/1927 Sb. z. a n., o sčítání lidu

⁹⁵ Vládní nařízení č. 86/1930 Sb. z. a n., o sčítání lidu v roce 1930

⁹⁶ VOLÁKOVÁ Vilemína

5.11.1 JOSEF JAKUBEC

Poslední jmenovaný byl velmi aktivní člen zastupitelstva. Byl zvolen za stranu domoviny jakožto její jediný zástupce. Zastával funkci jednoho z radních v místním zastupitelstvu. Faktu, že byl pan Jakubec zemědělec, využili zastupitelé při povinnosti kontroly masa. Okresní úřad v Sušici pověřil obecní zastupitele, aby vybrali někoho, kdo bude dohlížet na kvalitu masa pana Františka Kněže, který podle nich vykonával práci zpracování masa ledabyle.⁹⁷

6 OSUDY ZASTUPITELŮ 1931-1938

Někteří z velhartických zastupitelů bojovali za první světové války na rakouských frontách, o jiných tyto informace nejsou dohledatelné. Všichni však mají společné, že v letech 1931-1938 byli obecními zastupiteli v pošumavské obci Velhartice. Ale stejně jako měl každý z nich jiný osud před jejich setkáním v zastupitelstvu, měl každý z nich i jiný osud po skončení jejich mandátu.

O některých osudech již byla zmínka. Například o Vilémovi Pollakovi, který i s rodinou zahynul v koncentračním táboře v Osvětimi.

O osudu domku a živnosti kovářského mistra pana Javorského byla také již zmínka. Potomci se z Velhartic odstěhovali a dcera, majitelka nemovitosti, žije s manželem v Plzni.

Podobný osud měli pánové polní hospodáři Josef Heřman a Josef Jakubec. Nemovitosti tady ve Velharticích prodali a po druhé světové válce se odstěhovali i s rodinami do pohraničí po odsunu německého obyvatelstva.⁹⁸

Mnoho potomků zastupitelů obce z 30. let domovy svých předků prodali. Syn Cyrila Smoly po odstěhování svého otce za příbuznými do Plzně zůstal ve Velharticích, nicméně i on se ve stáří i s potomky odstěhoval do Plzně a nemovitost na počátku 70. let prodal. Dnes se v tomto domě nachází řezbářství pana Karla Tittla, který se sem s rodinou přestěhoval z Horské Kvildy po roce 2000. Domov zastupitele Františka Lercha jeho potomci v 80. letech rovněž prodali. Od té doby ho vlastní rodina z Prahy, která do Velhartic pravidelně jezdí na rekreaci a v obci si našla i mnoho přátel. Po revoluci potomci pana Pavla Prunera prodali svůj dosavadní domov a odstěhovali se. Na přelomu tisíciletí prodali svůj domov také potomci Karla Nováka a přestěhovali se do Sušice. Nikdo z jeho potomků zde již nezůstal. V nedávné době prodali i pravnucci Karla Jílka nemovitost, ve které jejich praděda žil. Přitom ještě do nedávné doby sem jezdil pravnuček zastupitele Jílka na víkend. Stejný osud jako výše zmiňovaní

⁹⁷ SOKA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

⁹⁸ HANZÍKOVÁ Marie

měl i domov starosty Antonína Rendla.⁹⁹ Dnes se domu říká „dům hrůzy,“ jelikož se tam nájemníci střídají velmi rychlým tempem. V domě již mnohokrát zasahovala Policie ČR.

Z přímých potomků zůstali pouze potomci zastupitele Jana Kupky. Jiří Kupka bydlí stále ve stejné domě jako bydlel jeho praděda, zastupitel obce.¹⁰⁰ Jeho potomek se však v současnosti neživí polním hospodářstvím, nýbrž se uplatňuje v gastronomii.

Vnuk Stanislava Janouška si nemovitost ponechal jako dědictví a dodnes občas do své rodné obce se syny zavítá.¹⁰¹

Zastupitel Vilém Hofman měl mnoho potomků. Někteří z potomků se odstěhovali do sousedních obcí a měst, ženy se provdaly. V jeho domě dodnes žije jeho vnučka s dcerou a vnučkami.¹⁰²

7 ZASTUPITELÉ 2022-2026¹⁰³

V září 2022 se po celé České republice konaly komunální volby. Od doby popisované na předchozích stránkách se mnohé změnilo. Z Československé republiky se stala Česká republika. Po skončení mandátů zastupitelů výše popisovaných byl svět jen malinký krůček od další světové války, které již nešlo zabránit. Po válce se naše republika stala součástí východního bloku, kterého jsme byli součástí celých čtyřicet let. Za tu dobu sta let se měnilo i obsazení patnácti křesel v obecním zastupitelstvu obce Velhartice.

V zářijových komunálních volbách kandidovalo celkem 90 kandidátů rozdělených v šesti stranách a sdružení. Stejně jako ve sledovaném období i nyní kandidovali občané za stranu KDU-ČSL, která je pouze přejmenovaná československá strana lidová. V tomto volebním období získala tato strana celkem tři mandáty, které obsadili Jaroslav Brou z Velhartic, který se živí jako technik servisu. František Valdman, který bydlí ve Stojanovicích a je rovněž technik servisu. Poslední zvolenou byla Ing. Bohdana Novotná, která pochází obce Hory Matky Boží a její povolání je jednatelka společnosti.

Druhou stranou v těchto volbách byla strana STAN a nezávislí kandidáti. Tato strana obdržela čtyři mandáty. Prvním zvoleným kandidátem byl starosta obce Ing. Václav Jarošík, který pochází z obce Chotěšov. Druhým kandidátem byl Ing. Josef Jonáš, který se živí jako předseda ZOD a bydlí v Tvrdoslavi. Další zvolený zástupce stany byl Ing. Jiří Jarošík, který

⁹⁹ HANZÍKOVÁ Marie

¹⁰⁰ HOSNEDLOVÁ Marie

¹⁰¹ HANZÍKOVÁ Marie

¹⁰² VOLÁKOVÁ Vilemína

¹⁰³ Volby do zastupitelstev obcí. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv21111?xjazyk=CZ&xid=0&xv=23&xdz=1&xnumnuts=3202&xobec=557366&xstrana=0&xstat=0&xodkaz=1>

je obchodním zástupcem ve firmě věnující se zemědělství. Posledním zvoleným za tuto stranu byl Ing. Miroslav Janeček, který pracuje jako agronom. Poslední jmenovaní bydlí v Nemilkově.

Další stranou bylo nově vzniklé sdružení nezávislých kandidátů, které obdrželo tři mandáty. Nejúspěšnějším kandidátem strany byl MUDr. Marek Škanta, který se do Velhartic přistěhoval s manželkou před patnácti lety. Druhým zvoleným byl Mgr. Petr Bulka, který žije v rodném domě v Nemilkově a živí se jako OSVČ. Posledním zvoleným byl Bc. Jan Dufala pracující pro hasičský sbor ČR. Jeho prarodiče se do Velhartic přestěhovali v 90. letech minulého století z Moravy.

Již tradičním sdružením je sdružení sportovců, které v tomto volebním období obdrželo dva mandáty. Nejvíce hlasů obdržel Michal Kopačka, který je projektantem – stavbyvedoucí. Druhým zvoleným kandidátem byl Ing. Jan Volák, který pracuje jako učitel na střední škole. Oba pocházejí z Velhartic.

Dalším tradičním sdružením je sdružení Vše pro celou obec, které obdrželo rovněž dva mandáty. Prvním z kandidátů je Mgr. Lenka Petříková, která je analytičkou, avšak momentálně na mateřské dovolené. Druhým zvoleným je Miroslav Šisler, který je pedagogem na plzeňské umělecké škole. Oba bydlí ve Velharticích, nicméně ani u jednoho zastupitele se nejedná o jejich rodnou obec.

Šestá strana obdržela pouze jeden mandát, který drží Ing. Viktor Kopačka. Pan Kopačka je dnes již v důchodu a žije od narození ve Velharticích.

8 POTOMCI ZASTUPITELŮ Z 30. LET 20. STOLETÍ V DNEŠNÍM ZASTUPITELSTVU

Někteří z dnešních zastupitelů se do Velhartic přistěhovali teprve nedávno, někteří tady žijí od narození. Po vyloučení zastupitelů, kteří nepochází přímo z Velhartic, zbyli následující: Jaroslav Breu, Ing. Viktor Kopačka, Michal Kopačka a Ing. Jan Volák. Ti žijí přímo ve Velharticích, stejně jako tomu bylo u zastupitelů za první republiky, jejichž osudy byly zmapovány na předchozích stranách. Jednalo se pouze o obec Velhartice.

Obce, které jsou součástí Velhartic dnes, a ze kterých také pocházejí někteří dnešní zastupitelé, byly k Velharticím přičleněny postupně. V roce 1949 byla k Velharticím přičleněna osada Stojanovice.¹⁰⁴ V roce 1971 došlo k největšímu rozšíření obce o osadu Nemilkov, která dříve působila jako samostatná obec mající své zastupitelstvo. Patřily pod ní osady Chotěšov, Braničkov a Tvrdoslav. Připojením obce Nemilkov k obci Velhartice se automaticky připojily k obci i ostatní obce dříve spadající pod správu obce Nemilkov. V témže roce se konaly volby

¹⁰⁴ ČEPELOVÁ, A. Velhartice v letech 1945-1989 *In*: Dějiny Velhartic, Příbram. 2021., s. 105

do Místního národního výboru Velhartice a obec Velhartice byla rozdělena na tři okrsky, ve kterých se volilo, Velhartice, Nemilkov, Chotěšov. V roce 1980 došlo ke sloučení s obcí Hory Matky Boží, která má status města díky své středověké těžbě zlata.¹⁰⁵ Status horního města Horám Matkám Božím udělil král Ludvík Jagelonský v 16. století.¹⁰⁶ Hory Matky Boží spravovaly ještě dvě obce Drouhaveč a Konín.¹⁰⁷ Hory Matky Boží po připojení vytvořily čtvrtý volební okrsek. Tradice čtyř volebních okrsků se dodržuje dodnes.

Zaměříme se pouze na rodilé občany obce Velhartice. Mnoho potomků původních zastupitelů ze 30. let 20. století se již odstěhovalo. Vezmeme-li si prvního jmenovaného dnešního zastupitele, který je původem z Velhartic, podle jména je zřejmé, že se nejedná o přímého potomka některého ze zastupitelů z roku 1931. Bohužel ani po delším pátrání se nepodařilo dohledat souvislost s některým z tehdejších zastupitelů. Stejně tak se nepodařilo dohledat spojitost s některým ze zastupitelů z 30. let minulého ani u dalších jmenovaných, Ing. Viktora Kopačka a jeho syna Michala Kopačky. Tady stojí za zmínku, že u Kopačků byl jejich vzdálený příbuzný Václav Kopačka zastupitelem v roce 1919 v sousední obci Nemilkov.¹⁰⁸

Jediná vzdálená příbuznost dnešního zastupitele k zastupiteli ze zkoumaného období v minulém století byla nalezena u Ing. Jana Voláka. Pan Vilém Hofman, který se živil jako polní hospodář byl bratr praotce pana Voláka.¹⁰⁹ Bližší příbuznost byla nalezena v následujících období u pana Viléma Hosnedla, který byl zastupitelem od roku 1938. Jednalo se o praotce pana Voláka.¹¹⁰

Ze současných zastupitelů měl ještě pan Bulka z Nemilkova svého předka v tamním obecním zastupitelstvu. Jednalo se o Josefa Bulku st.¹¹¹

¹⁰⁵ ČEPELOVÁ A., s. 106

¹⁰⁶ Hory Matky Boží [online]. wikipedia [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hory_Matky_Boží%C3%AD

¹⁰⁷ ČEPELOVÁ A., s. 106

¹⁰⁸ SOkA Klatovy, fond Škola Nemilkov, inv. č. 25, Školní kronika, s. 58

¹⁰⁹ VOLÁKOVÁ Vilemína

¹¹⁰ SOkA Klatovy, fond AM Velhartice, inv. č. 24

¹¹¹ SOkA Klatovy, fond Škola Nemilkov, inv. č. 25, Školní kronika, s. 58

9 ZÁVĚR

V úvodu práce jsem si dala za cíl zmapovat zastupitele Velhartic ve volebním období 1931-1938 a zázemí, ze kterého vzešli. Stručně popsat povolání současných zastupitelů obce a vypátrat, zda-li je některý z těch současných příbuzný se zastupiteli z doby 30. let minulého století, kterou jsem zpracovávala.

Po dokončení mé práce se domnívám, že jsem svůj cíl splnila. Práci jsem v úvodu obohatila o obecné informace o své rodné vsi, která nepatří mezi nejznámější místa v republice, i když má mnoho co nabídnout. Věřím, že jak je vidět v mé práci, může být zajímavá nejen z hlediska historie osob a řemesel, ale také z hlediska právněhistorického v souvislosti s problémy, se kterými se zastupitele během svého mandátu setkali.

Zpracování tohoto tématu mě obohatilo o poznání praktických problémů, které museli velhartičtí zastupitele na lokální úrovni řešit, ale rovněž i o poznání, jak do jejich životů vstoupily různé dějinné události. Například bylo velmi zajímavé zjišťovat, jak se rodila stavba nové školní budovy, kterou jsem já sama navštěvovala. Velkým přínosem bylo rozhodně i zpracování materiálů ze Státního okresního archivu města Klatovy, kde jsou uloženy archiválie týkající se mé obce, včetně kronik. Cenné informace do své seminární práce jsem se dozvěděla od své babičky. Vždy mě byla velmi nápomocná a snažila se zodpovědět veškeré mé dotazy, které jsem měla ohledně velhartických obyvatel, kteří působili v zastupitelstvu. Stejně tak ostatní pamětníci, kteří si našli čas si se mnou o dané době popovídat. Hlavním přínosem práce je praktická ukázka, jak fungovaly tehdejší právní předpisy v pošumavské obci ve zkoumaném období.

Má práce může být přínosná nejen pro místní obyvatele ale také pro ostatní, kteří si práci přečtou. Čtenáři se dozví informace nejen o posledních místních zastupitelích z doby první republiky, ale také o tom, co se zde v tu dobu odehrávalo a co se v obci řešilo na jednání obecního zastupitelstva. Vždyť příběhy jednotlivých zastupitelů ze sledovaného historického období jsou velmi zajímavé.

Na závěr bych ráda dodala, že zjištění ohledně potomka či příbuzného z řad dnešních a tehdejších zastupitelů mě velmi překvapilo. Když jsem práci začala psát, domnívala jsem se, že takových příbuzných vztahů mezi zastupiteli tehdy a nyní bude více, nicméně opak se ukázal pravdou. Potomci mnohých zastupitelů z tehdejší doby se dříve či později odstěhovali. A naopak osoby, které jsou obecními zastupiteli v obci nyní, mají své předky na úplně jiných místech republiky.

10 ZDROJE

Prameny

Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Velhartice, inv. č. 20 – Kronika města 1914-1956

Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Velhartice, inv. č. 23 – Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1916-1931

Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Velhartice, inv. č. 24 – Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1932-1950

Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Velhartice, inv. č. 122 – Schůze zastupitelstva, rady, komisí apod. 1890-1944

Státní okresní archiv Klatovy, fond Škola Nemílkov, inv. č. 25 – Školní kronika. 1904-1939

Literatura

TEJČEK, M. Velhartice ve středověku. In: Dějiny Velhartic, Příbram. 2021. s. 14-33

FLÖGL, J. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha: Nakl. Vl. Orel. 1933. s. 875

HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., *Dějiny správy v českých zemích: Od počátků státu po současnost*. Praha: Nakl. Lidové noviny. 2005. s. 376-383

ŘEHÁČEK, K. Velhartice v letech 1918-1945. In: Dějiny Velhartic, Příbram. 2021. s. 89-104

ŠOUŠA, J. *Obecní majetek v Čechách 1848-1938*. Praha: Nakl. Karolinum. 2009. s. 21-152

ČEPELOVÁ, A. Velhartice v letech 1945-1989 In: Dějiny Velhartic, Příbram. 2021. s. 105-115

Právní předpisy

Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého

Zákon č. 18/1862 ř. z., jímžto se vyměřují základní pravidla, dle nichž se mají uspořádati záležitosti obecní

Zákon č. 7/1864 z. z., jímžto se vydává zřízení obecní a řád volení v obcích

Zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., řád volení v obcích republiky Československé

Zákon č. 76/1919 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení dosavadních obecních zřízení a městských statutů v Československé republice

Zákon č. 116/1927 Sb. z. a n., silniční fond

Zákon č. 62/1869 ř. z., kterým se stanoví zásady školství se zřetelem na obecné školy

Císařský patent č. 227/1859 ř. z., řád živnostenský

Vládní nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n., o právním postavení židů ve veřejném životě

Zákon č. 329/1921 Sb. z. a n., o přechodné úpravě finančního hospodářství obcí a měst s právem municipálním

Zákon č. 16/1872 ř. z., jímž se vydává nový řád měř a vah

Zákon č. 80/1920 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních.

Zákon č. 47/1927 Sb. z. a n., o sčítání lidu

Vládní nařízení č. 86/1930 Sb. z. a n., o sčítání lidu v roce 1930

Rozhovor s pamětníky

Marie Hanzíková, roz. Rubášová (*1931)

Marie Hosnedlová, roz. Vávrová (*1934)

Tomáš Šperl (*1927 - †2019)

Vilemína Voláková, roz. Hosnedlová (*1935)

Jiné zdroje

Velhartice [online]. [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://www.velhartice.cz/velhartice/Hrad>

Vilém Pollak, DATABÁZE OBĚTÍ. Holocaust.cz [online] [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/115287-vilem-pollak/>

SEZNAM VŠECH TRANSPORTŮ DO TEREZÍNA. Holocaust.cz [online]. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/help/chronologicky-prehled-transportu/seznam-vsech-transportu-do-terezina-razeno-podle-mista-odjezdu/>

DATABÁZE OBĚTÍ. Holocaust.cz [online]. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/>

Italská fronta (první světová válka) [online]. wikipedia [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Italská_fronta_\(první_světová_válka\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Italská_fronta_(první_světová_válka))

Volby do zastupitelstev obcí. Volby.cz [online]. Český statistický úřad [cit. 2022-12-27]. Dostupné z:

<https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv211111?xjazyk=CZ&xid=0&xv=23&xdz=1&xnumnuts=3202&xobec=557366&xstrana=0&xstat=0&xodkaz=1>

Hory Matky Boží [online]. wikipedia [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hory_Matky_Boží

11 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

obr. 1 – obec Velhartice, náměstí s kostelem Narození Panny Marie
zdroj: <http://www.flyfoto.cz/2015/08/velhartice.html> [cit. 2023-01-03]

obr. 2 – hrad Velhartice
zdroj: <https://www.infoglobe.cz/lokality/evropa/ceska-republika/lokality-velhartice-hrad/> [cit. 2023-01-03]

obr. 3 – pomník padlým hrdinům první světové války
zdroj: vlastní foto

obr. 4 – fotografie budovy místní školy z poloviny 20. století
zdroj: rodinný archiv

obr. 5 – dům starosty obce Antonína Rendla, foto z poloviny 20. století
zdroj: rodinný archiv

obr. 6 – budova bývalé kovárny Františka Javorského, foto z poloviny 20. století
zdroj: rodinný archiv

obr. 7 – fotografie budovy koželužny rodiny Pollakových, foto z poloviny 20. století
zdroj: rodinný archiv

obr. 8 – dvojdoměk postavený rodinou Pollakových ve 30. letech 20. století, foto z poloviny 20. století
zdroj: rodinný archiv

obr. 9 – dům Stanislava Janouška, foto z poloviny 20. století
zdroj: rodinný archiv